

Lors de son invitation pour ma participation à ce colloque, M. Jean-Clarence Lambert m'a proposé d'expliquer ici pourquoi je fais maintenant une peinture qu'il appela 'anti-COBRA'. Je ne pourrai pas le satisfaire, pour la bonne raison qu'à mon avis il n'a jamais existé une peinture COBRA et, par conséquence, il n'existe pas de peinture anti-COBRA.

Er bestaat geen COBRA-stijl en geen COBRA-esthetiek, al heeft men, met name in museumkringen, vaak getracht, door zorgvuldige selectie deze schijn te wekken. Maar dat is een gevolg van de drang tot catalogiseren.

Het ging de kunstenaars van COBRA helemaal niet om een nieuwe kunstvorm. Integendeel, vanaf het allereerste begin hebben zij zich tegen ieder soort formalisme gekeerd, van functionalisme tot socialistisch realisme toe. Iedere part-pris, iedere kunsttheorie is stelselmatig door hen ^{afgewezen} ~~bestreden~~, en niets anders is daar ooit tegenover gesteld dan de praktijk in de materiële zin van het woord.

Dit anti-esthetisme is later, in zijn situationistische tijd, nog op extreme wijze gedemonstreed door Asger Jorn, in de 'modifications' of 'peinture détournée', die hij rechtvaardigde met de woorden: 'Le passé ne doit pas être nié ni rejeté. Il faut le modifier.'

De oprichtingsverklaring van COBRA, uit 1948, klinkt volkomen vrijblijvend: 'Nous nous entendons sur le plan pratique et nous refusons de nous embrigader dans une unité théorique artificielle. Nous travaillons ensemble, nous travaillerons ensemble.' Dat houdt geen enkele beperking in.

L'esprit COBRA is de geest die zich keert tegen beperkingen, de geest van vrijheid.

Weg met voorschriften en taboe's, weg met formele noviteiten, met gemoraliseer en concessie's aan de smaak. Kunst is een manifestatie van de mens, en dat alleen is belangrijk.

hangt samen met
~~Nix~~ Deze instelling ~~volgen de~~ twee wezenlijke kenmerken van de
beweging: COBRA was in sociaal opzicht revolutionnair, dus vóór
een maatschappelijke omwenteling; in artistiek opzicht was COBRA
primitief, dat wil zeggen: ~~zonder belemmeringen~~ de vrije loop
latend aan de fantasie.

Er bestond meer affiniteit met kindertekeningen dan met meester-
werken uit het verleden, maar in beide werden de subtiliteiten
naar waarde geschat, niets werd weggegooid.

Er is geen andere beweging geweest in deze eeuw, waarin zoveel
picturale en coloristische kwaliteiten zijn opgehoopt.

'Il neige des couleurs' schreef Dotremont in een van zijn legen-
darische teksten.

Het ging de COBRA-kunstenaars niet erom de kunst te vernieuwen
maar haar te bevrijden.

De zogenaamde 'vernieuwingen' van de toen moderne kunst, werden
door ons gezien als belemmeringen van de artistieke vrijheid.

We waren tegen ieder decreet dat ons een beperking wilde opleggen.
Alles moest open blijven, alle wegen begaanbaar, en zo kon ieder,
na afloop van het avontuur, zijn eigen weg vervolgen.

COBRA is een ontmoeting geweest tussen een aantal personen van
verschillende geëerdheid, 'le grand rendez-vous naturel' zoals
Dotremont het genoemd heeft, kunstenaars, die elkaar vonden in
hun gemeenschappelijke afkeer van het steriele klimaat waarin
zij leefden.

We begrepen zeer goed dat geen van ons individueel in staat zou
zijn dat klimaat te doorbreken en dat wij op elkaar aangewezen ~~w~~
waren; in genoemde stichtingsverklaring staat dan ook niet:
'nous travaillerons', maar: 'nous travaill~~e~~rons ensemble.'.
Le mot d'ordre: la création collective.

De samenwerking bleef daarom niet beperkt tot publicatie's en
tentoonstellingen; we gingen verder, wilden deze samenwerking
materialiseren, collectieve kunstwerken maken. En dit niet volgens
het toevalsprincipe van 'le cadavre exquis', maar als bewust
contact tussen individuen, als een onderlinge discussie.

De collectieve werken behoren misschien niet tot het beste dat COBRA heeft voortgebracht, maar wel, geloof ik, dat ze voor hen die eraan hebben deelgenomen van groot belang zijn geweest. Zij vooral, hebben COBRA een gezicht gegeven, en als er van een peinture-COBRA gesproken zou kunnen worden, dan zou deze uitdrukking betrekking moeten hebben op de peintures-mots, en de collectieve schilderijen, wandschilderingen en lithografieën, die in de geschiedenis van COBRA af en toe, maar toch regelmatig opduiken en zonder welke de 'esprit COBRA' niet goed begrepen kan worden.

Het thema van dit ~~colloquium~~ colloquium heeft men genoemd: COBRA GISTEREN/VANDAAG.

Wat COBRA gisteren was, wat de historische betekenis is, daarvan legt het werk van Jean-Clarence Lambert uitvoerig en op sublieme wijze getuigenis af.

Het tweede gedeelte van dit thema, COBRA vandaag, stelt een vraag aan de orde die bijna onmogelijk te beantwoorden is.

Wederom beleven wij een periode waarin allerlei theorieën en stilistische bedenkzels de boventoon voeren.

Wederom leven wij in een steriel artistiek klimaat van intolerantie, waarin dit niet ~~meer~~ mag en dat niet meer aan de orde is, waarin de kunst zus of zo behoort te zijn om mee te tellen.

Ondanks alle schijn en alle drogredenen die worden aangevoerd is er op het ogenblik van creatieve vrijheid geen sprake: wie niet meedoet is uitgeteld.

Wie niet past in een erkend - van bovenaf en door de commercie erkend - kader, blijft een roepende in de woestijn, zijn stem wordt niet gehoord.

Maar een 'esprit à la COBRA' , misschien latent wel aanwezig, heeft zich nog niet gemanifesteerd. Het protest blijft individueel.

De situatie van nu is ernstiger dan die van toen:

De gemonopoliseerde officiële kunst, voorzien van het vervalste etiket 'avant-garde', laat zich niet zo gemakkelijk meer verdringen door het enthousiasme en idealisme van enkelen.

Deze caricatuur van de vroegere avant-garde, bijeengebracht en -gehouden onder de supervisie van de grote art-dealer, ~~de~~

de Big Brother van de cultuur, is een militante contra-revolutionaire organisatie waarin grote kapitalen geïnvesteerd zijn.

Het artistieke bewustzijn wordt op grootscheepse wijze gemanipuleerd. 'Promoting' en 'sponsoring' zijn in de wereld van de kunst net zo doorslaggevend geworden als in de wereld van de sport.

De smaakmakers draaien intussen op volle toeren.

Hoe is hiertegen verzet mogelijk ?

COBRA kon nog choqueren.

Door een schandaal is COBRA in de ~~openbaarheid~~ publieke ~~belangstelling~~ belangstelling gekomen.

Nu is het schandaal ingebouwd en geaccepteerd en daarmee is ieder protest bij voorbaat gesmoord.

Le mot d'ordre: NEW ART, ongeacht ~~dit~~ hoe dit nieuwe er uit ziet. Het woord 'nieuw' is in kunstpublicatie's net zo obligaat geworden als op pakken wasmiddel, tot misselijkmakens toe.

De avant-garde is gecompromitteerd, de artistieke kwaliteit naar de mestvaalt verwezen.

We leven in een 'brave new world' ook en om te beginnen in de cultuur.

Vanzelfsprekend is er onder deze omstandigheden geen ruimte voor een 'création collective' op maatschappelijk niveau.

Als een Fata morgana schuift dit toekomstbeeld zich voor ons uit. New Babylon lijkt verder weg dan ooit.

De creatieve mens heeft zich weer teruggetrokken in zijn ivoren toren, in afwachting van gunstiger omstandigheden.

Laat ik hieraan onmiddellijk toevoegen: al klinken mijn woorden somber, ik twijfel niet aan gunstiger omstandigheden.

De revolutie is niet tot stilstand gebracht en kan ook niet tot stilstand gebracht worden. Ik geloof niet aan het einde van de beschaving. Ik geloof zelfs niet dat het NEW ART circus nog lang zal blijven draaien. De geest van COBRA ligt op de loer.

Maar COBRA/AUJOURD'HUI kan niet veel meer betekenen dan een epigonisme dat weinig verschilt van het vroegere academisme: uiterlijkheden worden geïmiteerd, de inhoud is leeg.

Van sociaal engagement is geen spoor te bekennen, de verbindingen met alles wat verworven was, zijn verbroken, de kunst blijft voorlopig ondergedoken.

COBRA was niet snobistisch en niet wild, niet commerciëel en niet ~~NEWX~~ nihilistisch.

COBRA was poëtisch en humaan.

COBRA was voor een menselijke kunst in een menselijke samenleving.

Daarom ook was COBRA een linkse beweging die haar hoop gevestigd hield op een maatschappij waarin iedereen de mogelijkheid zou krijgen een creatief wezen te ~~worden.~~ zijn.

Want iedereen is potentiëel kunstenaar, al is het merendeel van de mensen -door hun sociale situatie - in dit opzicht altijd gefrustreerd gebleven.

Op deze latente creativiteit wilde COBRA een beroep doen, maar de tijd was er niet rijp voor, toen niet en ook nu nog niet.

COBRA is vandaag een nostalgie.

La nostalgie d'un art libre.

Constant